

PETRONEL ZAHARIUC*

**CONTRIBUȚII LA ISTORIA SATELOR DIN
ȚINUTURILE HOTIN ȘI DORHOI ALE MĂNĂȘTIRII TODIRENI,
METOC AL MĂNĂȘTIRII SF. PAVEL DE LA MUNTELE ATHOS****

Acum 15 ani am scris un articol despre mănăstirea Todireni (Pantocrator, Teodoreni, Burdujeni) de lângă Suceava, urmărindu-i istoria de la ctitorire, în primii ani ai secolului al XVII-lea, până la închinare, în februarie 1664, și după aceea, până în prima jumătate a secolului al XIX-lea¹. Pentru că erau destul de multe pagini albe în istoria mănăstirii și câteva aspecte neclare, m-am străduit să reduc din unele și să clarific din altele, astfel că am lăsat pentru altădată cercetarea mai amănunțită a satelor și a averii ei. Nici acum nu voi prezenta întreaga avere a mănăstirii Todireni, ci doar câteva date din istoria satelor ei din ținutul Hotin, sau mai bine zis din zona de nord a Moldovei dintre Prut și Nistru, și un episod din istoria unui sat din ținutul Dorohoi, lăsând întregul, iarăși pentru altă dată, nu pentru vreo comunicare, ci pentru epilogul unei munci începute acum vreo două decenii și mai bine, care s-a concretizat în 2002 în volumul de documente românești din arhiva mănăstirii Sf. Pavel de la Muntele Athos².

Înainte de a prefira cele câteva contribuții din titlul comunicării, cred că este necesar să povestesc puțin despre ctitor și ctitorie, fie și pentru că enciclopedia *wikipedia*, diverse site-uri de turism și pagini de *facebook*, utile în alte cazuri, au sub vocea mănăstirea Burdujeni, Teodoreni sau Todireni, un colaj de informații preluate la întâmplare, așa fără de Doamne ajută!, pigmentat cu mari greșeli, pe care vă invit să le descoperiți, și scris după principiul, corect de altminteri: la scrierea istoriei se pricepe toată lumea! Ctitorul a fost Toader Movilă, fiul Ioan Movilă mare logofăt și al Greacăi, nepoata lui Pavel Scripcă brănișter, și fratele vitreg al fraților Ieremia, Simion și Gheorghe Movilă, fiii aceluiași mare logofăt Ioan Movilă și ai Mariei, prezumtiva fiică a lui Petru Rareș. Toader Movilă nu a avut o carieră politică foarte însemnată, deși, sau tocmai de aceea, era fiu de mare logofăt, frate de domn, de mitropolit și de mare hatman și cumnat al unui alt mare hatman, ajungând doar postelnic, însă nu mare postelnic, potrivit actului

* Prof. univ. dr., Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași; cercetător științific gradul I, Institutul de Istorie „A. D. Xenopol”, Academia Română – Filiala Iași; e-mail: zahariuc@uaic.ro.

** Acest articol face parte dintre rezultatele proiectului de cercetare UEFISCDI, PN-III-P4-ID-PCE-2020-0863; comunicare la Conferința anuală a Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Iași, 2-4 iunie 2022.

¹ Petronel Zahariuc, *Contribuții la istoria Movileștilor. Mănăstirea Todireni*, în vol. *Movileștii. Istorie și spiritualitate românească*, II, Ieremia Movilă. *Domnul. Familia. Epoca*, editori Ștefan S. Gorovei, Maria Magdalena Székely, Sfânta Mănăstire Sucevița, 2006, p. 193-214.

² Florin Marinescu, *Ρομανικά έγγραφα του Αγίου Ορους. Αρχείο Ιεραχ Μονης Αγίου Παύλου*, Atena, 2002, 600 p. (în colaborare cu: Petronel Zahariuc, Ioan Caproșu, Ștefan S. Gorovei, Maria Magdalena Székely).

de ctitorie și înzestrare, scris chiar de el, și poate spătar, însă nu mare spătar, potrivit unei singulare mărturii, datorată lui Grigore Ureche.

O posibilă explicație a acestei plâpânde cariere politice ne stă la îndemână, și se poate scoate din poveștile cu mama vitregă („mașteha cea rea”) și cu frații vitregi (buni sau haini, depinde ce sens al cuvântului „vitreg” alegem), însă aceasta nu este explicația deplină, de vreme ce în domnia vitregului său frate, Ieremia Movilă, „Io Toader Movilovici postelnic” a putut să „începă, să zidească și să ridice” o „sfântă biserică și mănăstire, numită Teodorova” (adică biserica sau mănăstirea „lui Teodor”), pe care, a scris chiar ctitorul, „m-am străduit și am împodobit-o înăuntru cu tot felul de împodobiri, și odoare, și podoabe și odăjdii, ca pe o mireasă prea înfrumusețată mirelui său, precum arătat stă înaintea tuturor celor ce o privesc pe dânsa, și cu toată îndestularea, iar din afară, iarăși am întărit-o cu toate dobitoacele, boi, și vaci, și oi și stupi, pentru hrana fraților petrecători în acest sfânt lăcaș”³. Restul până la rotunjirea explicației ne este sugerat de folosirea numelui teofor (Io/Ioan) de către acest fiu al marelui logofăt Ioan Movilă, chiar cu acceptul lui „Io Ieremia Movilă, din mila lui Dumnezeu, voievod și domn al Țării Moldovei”, dar mai ales din porecla „Cârnuț”, care nicidecum nu i-a fost atribuită pentru a-i reliefa aspectul fizic, ci pentru a arăta faptul că i-a fost „crestat” nasul, din pricina posibilei pretendențe la tronul Moldovei. Demult, am presupus că groaznicul eveniment a avut loc în vremea tumultului iscat de moartea lui Simion Movilă (în septembrie 1607), atunci când cele două doamne văduve, Elisabeta și Marghita, luptându-se pentru a-și întrona copiii, s-or fi arătat necruțătoare cu cumnatul lor, Toader, fratele vitreg al răposaților domni și purtător al numelui-titlu „Io”⁴. Acum, pot adăuga, în urma citirii documentului din 22 martie 1604, că pretențiile lui Toader Movilă la tronul Moldovei pot fi susținute și de unele părți de formular diplomatic ale acestui zăpis, scris de altă mână, nu de a lui Toader Movilă, care aparțin uricelor sau ispi-soacelor domnești: „даем знаніе сим листом нашим кто на н(ъ) възрит или чтичи его слышит, вж(е) приде пред нами” („dăm știre cu această carte a noastră tuturor celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, că a venit înaintea noastră”) și „И на великое крепост и мартвріе, приложихом наше печат къ истинном нашемъ запису” („Și pentru mai mare putere și mărturie, am pus pecetea noastră la adevăratul nostru zăpis”)⁵.

Acestea sunt puținele lucruri, din cele cu foarte puțin mai multe, din cele ce se știu despre ctitor! Ctitoria a fost temeluită fie cu doi-trei ani înainte de domnia moldovenească a lui Mihai Viteazul, fie cu doi-trei ani după, și încununată cu puțin înainte de 4 martie 1604, atunci când mănăstirea și-a primit zestrea din partea ctitorului. Ctitorul i-a ales și hramul, Înălțarea Domnului, hram pe care îl avea ctitoria lui Petru Șchiopu, mănăstirea Galata, cu care seamănă, și al cărei ctitor fusese ocrotitorul fraților Movilă, după ce Alexandru Lăpușeanu îl ucisese pe tatăl lor, și care poate fi „citit” și în directă legătură cu hramul ctitoriei fraților lui, mănăstirea Sucevița, Învierea Domnului! Acum, după ce am descoperit mormântul marelui logofăt Ioan Movilă (ca monah, Ioanichie)⁶, cred că la el se referă fiul său, postelnicul Toader Movilă, în acest fragment din actul de ctitorie: moșiile „pe care însuși strămoșii, și părinții și frații noștri le-au agonisit, cu

³ Petronel Zahariuc, *op. cit.*, p. 208, nr. 1 (document din 20 martie 1604).

⁴ *Ibidem*, p. 197-198.

⁵ Anexa 1.

⁶ Petronel Zahariuc, *Înmormântarea monahului Ioanichie (Ioan Movilă mare logofăt) în mănăstirea Dobrovăț*, în *SMIM*, XXXIX, 2021, *Addenda et Corrigenda*, p. 328-331.

dreapta lor slujbă și cu vărsarea sângelui pentru țară, de la cei mai înainte sfântrăpoși domni ai țării acesteia, Moldova”⁷.

Și tot acum, m-am gândit să public zapisul, pe alocuri cu aspect de uric, din 22 martie 1604, amintit și mai sus, pe care l-am descoperit cu ceva vreme în urmă⁸ și care mi-ar fi fost de folos în două rânduri: o dată, în 2006, când am scris despre mănăstirea Todireni, și a doua oară, în 2010, când am scris un articol despre satul Măgura, din ținutul Dorohoi (satul meu de baștină), cuprins, încă de la începutul secolului al XIX-lea, păstrând acest nume, în satul Ibănești⁹. Actul arată că „pan Toader, fiul lui Movilă logofăt, frate după tată cu Io Eremia Movilă voievod”, a vândut lui Griga (nu Grigorie!) din Măgură o parte din satul vecin, Pomârla, din ținutul Dorohoi, pentru 80 (sau 180 de taleri), cu care a legat și a „aurit bine” un *Tetraevanghel*, pentru ctitoria sa. Partea din Pomârla fusese dăruită mănăstirii Pantocrator de „pan Onciul din Căndești, fiul lui Moțoc vornic, nepotul lui Boldor din Hérțea”, pentru care dăruitorul și unchiul lui, Boldor din Herța, au primit statul de ctitori¹⁰. Griga din Măgura a avut un fiu Cazacul, ai cărui copii („Căzăceștii”) s-au judecat, pentru partea din Pomârla a bunicului lor, cu logofătul Pătrașco Ciogolea, la 13 iulie 1645¹¹, și care au vândut bucăți din același sat lui Dumitrașco Nacul¹². Astfel, actul din 22 martie 1604 conține prima atestare documentară a satului Măgura, mai veche cu peste un deceniu față de cea despre care scrisesem în 2010, iar Griga din Măgura este primul locuitor al satului, cunoscut după nume, nu Onciul vătămanul, despre care scrisesem tot atunci¹³. Totodată, documentul din 22 martie 1604 îl amintește și pe primul egumen al mănăstirii Todireni, ieromonahul Ioasaf, cunoscut doar dintr-o însemnare pe un *Minei* pe luna octombrie, din 1605-1606¹⁴.

Dacă nu știm ce s-a întâmplat cu *Tetraevanghelul* ferecat în 1604, când s-a pierdut sau prin ce zări a ajuns, știm mai multe despre zestrea ctitoricească „stătătoare” a mănăstirii, din care, dintr-o bucățică, și obștea de astăzi trăiește, și care cuprindea, pe lângă hotarul din jur, paisprezece sate și părți de sate, de moștenire și de cumpărătură: Bașeu, Svercăuți, Crăiniceni, Nahoreni, Lipnicul, Mușcina (Moșana), Gavrilceni, Gligeni, Hrinăuți, Hrușevăț, Tuletin, Frasini, Alexeni (sau Olexeni) și Durnești (înainte, numit Zavidăuți), șapte fălci de vie la Cotnari și cinci sălașe de robi țigani. Primele trei sate, Bașeu, Svercăuți și Crăiniceni, sunt din partea de nord-vest a ținutului Dorohoi,

⁷ Idem, *Contribuții la istoria Movileștilor. Mănăstirea Todireni*, p. 208, nr. 1.

⁸ *Din tezaurul documentar sucevean. Catalog de documente (1393-1849)*, întocmit de Vasile Gh. Miron, Mihai Ștefan Ceaușu, Gavril Irimescu, Sevastița Irimescu, București, 1983, p. 85, nr. 141 (rez. după original). Mulțumesc părintelui Alexie (Cojocaru), istoric și muzeograf al mănăstirii Putna, pentru bunăvoința cu care mi-a trimis o excelentă fotografie a documentului.

⁹ Petronel Zahariuc, *Note răzlețe din istoria a două sate din ținutul Dorohoiului: Ibănești și Măgura*, în vol. *Slujind-o pe Clio. In honorem Dumitru Vitcu*, coordonatori Mihai Iacobescu, Gheorghe Cliveti, Dinu Balan, Iași, Editura Junimea, 2010, p. 42-58.

¹⁰ Acest fragment din act a fost interpretat de Ștefan S. Gorovei, *Donatori, răzvrățiți și pribegi. Incursiuni prosopografice*, în *Istoria: utopie, amintire și proiect de viitor. Studii oferite Profesorului Andrei Pippidi la împlinirea a 65 de ani*, editori Radu G. Păun, Ovidiu Cristea, Iași, 2013, p. 28-29. Pentru satul Căndești, vezi Petronel Zahariuc, Gheorghe Lazăr, *Un izvod de documente și o catagrafie a odoarelor mănăstirii Dobrovăț, păstrate la Muntele Athos (mănăstirea Zograf)*, în *SMIM*, XXXVII, 2019, p. 221-284.

¹¹ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade, XXIII (Bașoteștii și Pomârla. Studiu genealogic și istoric)*, Iași, 1929, p. 64; *DRH*, seria A. Moldova, vol. XXVIII (1645-1646), îngrijit de Petronel Zahariuc, Marius Chelcu, Silviu Văcaru și Cătălina Chelcu, București, Editura Academiei Române, 2006, p. 107-108, nr. 131.

¹² Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, p. 67.

¹³ Petronel Zahariuc, *Note răzlețe din istoria a două sate din ținutul Dorohoiului*, p. 45-46.

¹⁴ *Inscriptiuni de pe manuscrite și cărți vechi din Bucovina*, adunate și publicate de Simeon Fl. Marian, Suceava, 1900, p. 49-50.

ultimul, Durnești (astăzi, Dornești), din ținutul Suceava, iar celelalte din ținuturile Hotin (Nahoreni, Hrușevăț, Tuletin)¹⁵, Soroca (Lipnic, Mușcina <fost al lui Iurașco paharnic, fratele lui Toader Movilă>, Gligeni) și Iași (Frasini, Alexeni, Hrinăuți și Gavrilceni)¹⁶.

Satele de la Dorohoi îi erau de baștină sau de cumpărătură lui Ioan Movilă mare logofăt, fiind situate lângă curțile familiei Hudici-Movilă din satul Hudești, iar mănăstirea le-a stăpânit în liniște vreme de două veacuri și jumătate. Satul din Suceava, jumătate din el, nu a stat în stăpânirea Todirenilor, pentru că tocmai în acele zile ctitorul l-a primit de la fratele său, Ieremia Movilă, care îl cumpărase de la copiii marelui vornic Petre Albotă, în schimbul unei jumătăți din Hrușovăț și unui sfert din Tuletin, care îi erau „moși strămoșești” lui Toader Movilă, cu privilegiul de la Ștefan cel Mare¹⁷. Ieremia Movilă a dăruit aceste părți de sate ctitoriei sale, mănăstirea Sucevița, însă schimbul nu a durat, pentru că vânzătorii Durneștilor au ieșit la judecată în fața domnilor următori și și-au răscumpărat moșia. Astfel, Hrușovățul a rămas în stăpânirea mănăstirii Todireni până la 1812, însă Tuletinul (sau Tiuleatinul) a dispărut sau s-a topit în hotarul unui sat vecin.

Tot în 1604, înainte sau după cartea ctitoricească din 20 martie, Toader Movilă a dat ctitoriei fraților săi, cu hramul Învierea Domnului, satul Nahoreni, pe Nistru, pe care îl avea de la moșul său Giurgea, cu uric de la Ștefan cel Mare, iar călugării de la Sucevița i-au dat în schimb satul Noscova, din ținutul Soroca, pe care îl avea de danie de la Avram Babici diac, care ceruse să fie scris în pomelnicul mănăstirii¹⁸, și l-au scris, și să fie pomenit în ziua Sf. Athanasie Athonitul, 5 iulie, și l-au pomenit¹⁹. Satul Noscova fusese stăpânit de Avram Babici diac, care îl zălogise, la o nevoie, în vremea lui Alexandru Lăpușneanu, vătafului Ciudinschi, și îl răscumpărase, în vremea lui Iancul Sasul²⁰, pentru ca fiul său, Avram Babici diac, și fiica lui, Salomia, să-l vândă lui Toader Movilă. Schimbul a durat un deceniu, după care moștenitorii lui Avram Babici s-au ridicat împotriva daniei și a mănăstirii Sucevița, însă chiar dacă mănăstirea a câștigat procesul, schimbul cu Todireni a căzut, iar această din urmă mănăstire a reintrat în stăpânirea satului Nahoreni²¹. Cu toate acestea, pentru că satul era foarte departe de mănăstire și pentru că ținutul Hotin a devenit raia otomană, stăpânirea mănăstirii Todireni asupra Nahorenilor nu a fost continuă, încetând uneori, fiind reluată alteori, astfel explicându-se faptul că, din când în când, cele două ctitorii ale Movileștilor s-au mai judecat pentru acest sat, ultima judecată fiind în 1772 în fața episcopului de Rădăuți Dosithei Herescu, unde egumenului Anania Sevastia de la Înălțarea Domnului i s-au reîntărit Nahoreni, iar egumenului Gurie de la Învierea Domnului i s-a reîntărit Noscova²². Cum se explică acest fapt: din cauza încetării stăpânirii, la schimbarea unor egumeni, unii dintre ei, cei harnici, adică mai toți, căutau să crească averea așezământului, iar pentru aceasta scoteau prin lada cu hârtii și pergamente să vadă ce are și ce ar mai putea avea mănăstirea. De aceea, dând peste cărți vechi de stăpânire, egumenii încercau să redobândească vechi sate, chiar dacă între timp, cu drept sau fără drept, ele erau în stăpânirea altora, fie mănăstiri,

¹⁵ Pentru istoria ținutului Hotin, dar și date privitoare la istoria satelor, vezi Ion Gumenăi, *Istoria ținutului Hotin de la origini până la 1816*, Editura Civitas, Chișinău, 2002, 304 p.

¹⁶ Arhiva românească a Mănăstirii Sf. Pavel de la Muntele Athos; Florin Marinescu, *op. cit.*, *passim*.

¹⁷ Anexa 4.

¹⁸ Anexa 6.

¹⁹ *DIR*, XVII/3, București, 1954, p. 195, nr 294 (8 martie 1615); Florin Marinescu, *op. cit.*, p. 59-60, nr. 18.

²⁰ Anexa 1.

²¹ Anexa 6.

²² Arhiva Mănăstirii Sf. Pavel (Muntele Athos), nr. 748; Florin Marinescu, *op. cit.*, p. 186-187, nr. 294 (rez. grecesc).

fie boieri. Aceasta a fost o practică juridică generală, atât în Moldova, cât și în Țara Românească, stinsă în vremea lui Cuza vodă, sau nici atunci!

Aceste trei sate, Nahoreni, Hrușevăț și Tuletin, au fost de la început în ținutul Hotin, fiind stăpânite, cu intensitate mai mare sau mai scăzută de mănăstirea Todireni până la pierderea cetății și a ținutului Hotin, pe seama Imperiului Otoman, întâmplată la sfârșitul anului 1713, în domnia lui Nicolae vodă Mavrocordat²³. Însă, pentru că satul Hrinăuți (azi Grinăuți) era pe ambele părți ale Ciuhurului, la granița dintre ținuturile Hotin și Iași, uneori este menționat ca fiind în ținutul Hotin, alteori în ținutul Iași. În cartea domnească, din 30 ianuarie 1598, este depănată istoria satului, care începe în vremea lui Petru vodă Rareș, domnul care a dăruit boierului său, Petru Vartic portar de Suceava, „un loc din pustie, pe Ciuhur, în ținutul Hotinului”. Boierul a întemeiat sat, care a trecut la fiul lui, Iurașco Vartic postelnic, apoi la nepotul lui, Lupu Vartic (Varticel) mare armaș, pentru ca acesta din urmă să-l vândă „unchiului său”²⁴, Toader Movilă, cu 360 de „ughi de aur”, împreună cu alți 133 de ughi, cu care cumpărătorul a răscumpărat „zalogul” pus de vânzător la uricarul Ieremia Băseanul²⁵. Povestea cumpărării a fost însă mai complicată, așa cum arată actul din 12 ianuarie 1617, atunci când Ieremia Băseanul fost vornic s-a judecat cu călugării de la mănăstirea Pantocrator, spunând că el a cumpărat satul de la Varticel armaș, cu 500 de taleri, în vremea lui Aron vodă Tiranul, iar în domnia „Eremia voievod i-a luat Toader Movilă acel sat și i-a aruncat numai două sute de taleri, iar cu trei sute de taleri i-au rămas, și a dat el acel sat sfintei sale mănăstiri a Pantocratorului, care este sub târgul Sucevei, unde este hramul Înălțarea Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos”. Înaintea lui Radu vodă Mihnea, călugării l-au rugat pe Ieremia Băseanul să le ierte acea datorie, fapt care s-a întâmplat, iar boierul a fost scris în pomelnicul cel mare al mănăstirii, urmând a fi pomenit în fiecare an în ziua Bunei Vestiri²⁶.

Satul Hrinăuți a rămas sub administrarea părcălabilor de Hotin, acolo unde se afla și în preajma închinării către mănăstirea Sfântul Pavel de la Muntele Athos. Astfel, la 30 iulie 1662, Istratie Dabija a întărit egumenului mănăstirii, mitropolitul Grigorie de Niceea, stăpânirea asupra satului Hrinăuți de pe Ciuhur, în ținutul Hotin, amintind faptul că satul fusese cumpărat de „Toader Movilă Cârnel” de la Lupu Vartic fost mare armaș, fiul lui Iurașco Vartic postelnic și nepotul hatmanului Petru Vartic, cu 360 de ughi de aur²⁷.

În paranteză fie spus, acestui egumen al Todirenilor și mitropolit titular de Niceea i se datorează închinarea acestui așezământ către mănăstirea Sf. Pavel de la Muntele Athos. Și tot ca o paranteză amintesc aici un fapt istoric pe care l-am identificat mai clar și asupra căruia am insistat în ultima vreme: închinările lăcașurilor românești către Locurile Sfinte au ca motiv imediat prezența în Moldova și Țara Românească a patriarhilor Răsăritului și a acestor episcopi și/sau mitropoliți care au trăit, mai mult sau mai puțin, printre români. Exemplificarea o găsim clar exprimată în actul de închinare, din

²³ Petronel Zahariuc, *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei și a Catedralei Mitropolitane din Iași de la mijlocul secolului al XVI-lea la mijlocul secolului al XVIII-lea*, în *Istoria Catedralei și a ansamblului mitropolitan din Iași*, volum editat de Petronel Zahariuc și Daniel Isai, Iași, Editura Doxologia, 2021, p. 124-125.

²⁴ Greu de spus în ce fel îi era „unchi” Toader Movilă lui Lupu Vartic; poate prin intermediul mamei sale, Vasilca (pentru Vasilca, vezi *DIR*, XVI/3, București, 1951, p. 189, nr. 351; Maria Magdalena Székely, *Sfetcii lui Petru Rareș. Studiu prosopografic*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2002, p. 306), care ar fi putut să fie sora soției (neatestată, din păcate) lui Toader Movilă.

²⁵ Anexa 2.

²⁶ Anexa 5.

²⁷ Florin Marinescu, *op. cit.*, p. 71-72, nr. 46 (rez. grecesc); Dan Livezeanu, *Documente românești de la Athos privitoare la câteva mănăstiri din Moldova (1617-1755)*, în *BOR*, anul XCVIII, nr. 5-6, 1980, p. 631-632.

24 februarie 1664, făcut de Miron Costin, la acea vreme pârcălab de Hotin, și de soția sa, Ileana, fiica lui Ion Movilă, nepoata de sânge a lui Simion vodă Movilă și nepoata ctitorului, Toader Movilă: „[...] știindu că, cu călugării de aicea de loc a venit mănăstirea la mare lipsă, cât și moșiile ce sântu date de la ctitorul svenței mănăstiri, de moșul nostru, li-au petrecut. Iară de când au cădzut pre sama svenței sale Nichea, carele s-au pus egumen în dzilele lui Ștefan Vasilie vodă, acolo la aceasta mănăstire am cunoscut mare osârdie și nevoieța svenței saalei cu mănăstirea, cât și cu o samă de ocine ce-au fost vândute de alții, li-au răscumpărat cu truda și nevoieța svenței sale”²⁸. În consecință, „truda și nevoieța” mitropolitului Grigorie al Niceei, cu postrigul probabil în mănăstirea Sfântul Pavel de la Muntele Athos, au făcut ca urmașii ctitorului, domnul, ierarhii și boierii mari și mici să închine Todireni metoc la marea mănăstire din „Măgura Athonului”.

Satul Lipnic, amintit mai sus, aflat „în capul ținutului Soroca”, a fost cuprins după al doilea război ruso-austro-turc, încheiat cu pacea de la Belgrad, între granițele raialei otomane de la Hotin²⁹. Satul îi fusese dăruit ctitorului de fratele său, după tată și după mamă, Iurașco paharnic, iar acestuia îi era danie „de la unchiul său, Toader Bucotco clucer, încă până trăia, care acest sat au fost lui cumpăratură de la frate-său, Frățian Hrincoș, din drese de danie de la Ion vodă”³⁰. Lipnicul a fost cel mai important sat al mănăstirii Todireni de dincolo de Prut până când l-au luat turcii. Pentru el, mănăstirea nu a avut prea multe judecăți, cu excepția aceleia cu marele logofăt Sandu Sturza, cel care, după ce a cumpărat de la Ilie Șeptilici moșia vecină, Crasnaleuca, s-a străduit, ca un mare boier ce era, să-i lărgească hotarele. Ca urmare a procesului, s-a făcut și o hotarnică a satului Lipnic, care are câteva semne de hotar interesante (Gura Ruginosului, Fântâna Zorlicina), dar și o cruce de piatră pusă în malul Coboltei pe locul unde a fost ucis un văcar, pentru că a încălcat hotarul moșiei dinspre Climăuți. Vechi și nedispărute obiceiuri, și penale și religioase! Boierul hotarnic a citit povestea pe cruce, însă semnul și inscripția lui au fost distruse mai târziu de Axinte armeanul, arendașul moșiei Climăuți³¹.

De la mijlocul secolului al XVIII-lea înainte satul a rămas în raiaua Hotin, revenind de drept sau de fapt, alături de celelalte sate din Hotin în stăpânirea mănăstirii Todireni în vremea următoarelor două războaie ruso-austro-turce. Astfel, și rușii, și austriezii au întocmit catagrafii ale satelor din raiaua Hotin, publicate și interpretate de Vasile Lungu³², Constantin Tomescu³³, Valentin Tomuleț³⁴ și Ioan-Augustin Guriță³⁵, din care, pe lângă numele și stăpânii satelor, aflăm și numărul caselor din aceste așezări. Spre exemplu, Lipnicul avea, la 1771, 17 case locuite, număr care lasă să se vadă ce

²⁸ Petronel Zahariuc, *Contribuții la istoria Movileștilor. Mănăstirea Todireni*, p. 211, nr. 3.

²⁹ Pentru alte aspecte din istoria satului, vezi Silviu Andrieș-Tabac, *Simbolurile heraldice ale comunei Lipnic, raionul Ocnîța*, în „Tyrageția”, *Istorie. Muzeologie, Chișinău, s.n.*, vol. VII (XXII), nr. 2, 2013, p. 317-323.

³⁰ *Ibidem*, p. 209, nr. 2.

³¹ Anexa 7.

³² Vasile Lungu, *Despre olatul Hotinului (1715-1806)*, în *CI, V-VII, 1929-1931*, p. 253-290. Catagrafia din 1771 se păstrează la BAR, Documente istorice, II/117 („Tablă de toate satele ci sântu în ținut Hotinului și câți case sântu în sat, cum arată înăuntru. 1771 sâptemvrie”).

³³ Constantin N. Tomescu, *Tablou de 40 <de> mănăstiri și schituri din Moldova și cu arătarea moșiilor ce aveau ele în 1812*, în *Biserica din Principatele Române la 1808-1812. Mărturii și documente*, ediție de Eugen Drăgoi, Galați, Editura Partener, 2010, p. 199-200.

³⁴ Valentin Tomuleț, *Ținutul Hotin în surse statistice rusești din prima jumătate a secolului al XIX-lea*, Chișinău, Editura Lexon-Prim, 2018, *passim*.

³⁵ Ioan-Augustin Guriță, *O „însămănare” din 1789 și importanța ei, în Mari familii boierești din Moldova în veacurile XVII-XIX. Referințe identitare și manifestări de putere*, editori Mihai-Bogdan Atanasiu, Mihai Mîrza, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2020, p. 111-135.

venit putea aduce acest sat mănăstirii și țării. Un număr puțin mai mare de case, 23, avea Nahoreni, în vreme ce Hrușevățul avea 14, însă mănăstirea Todireni stăpâna doar jumătate de sat, iar Hrinăuți doar două case³⁶. Vasile Lungu, care a publicat această catagrafie, dar și cea din 1778 (după ediția lui Mihai Popescu³⁷), a comparat numărul de case din cele două instrumente fiscale, arătând că în șapte ani populația a crescut semnificativ: 20 case pentru Lipnic, 28 pentru Nahoreni, 19 pentru Hrinăuți, ajungând până la 70 la Hrușevăț³⁸. Celelalte două catagrafii, din 1772-1773 și 1774, publicate în *Moldova în epoca feudalismului*, cunoscute și interpretate bine, oferă cifre de mijloc³⁹, iar cea austriacă din 1789, publicată și comentată de Ioan-Augustin Guriță, cuprinde doar numele satelor și stăpânilor.

După 1812, satele din ținutul Hotin ale mănăstirii Todireni au intrat sub stăpânire rusă, alături de Moldova dintre Prut și Nistru, iar istoria lor a împărțit istoria acestei părți de țară⁴⁰ de atunci și până astăzi. Astăzi, Lipnicul și Hrinăuții sunt în Moldova, iar Nahoreni (Нагоряни) și Hrușevățul (Грушівці) în Ucraina.

ANEXE

1. 1580 (7089) decembrie 30, Suceava.

† Иѡ Инокѡл воевода, Б(о)жїею м(и)л(о)стїю, г(о)сп(о)д(а)рѣ Земли Молдавской. Сѡж(е) прїидошѣ прѣд нами и прѣд нашими волѣри слѡга наш Дѡмитрѣ Чюдескїи дїак, с(ы)нѣ Чюдескїи ватаг, ѡт его доброю воли, никим непонѡжден а ни присилован, и мартурисил аж(е) бил дал ѡт(ь)цѣ его, Чюдескїи, един кон слѡси нашемоу, Иѡн Бабич(и) дїак, и искѡпил соби едно село, на имѣ Носкова, что бил присилован, ѡт при д(ь)ни Алезандрѣ воеводї, и поставил емоу заклад, пол<о>¹вина ѡт тог(о) села, ѡт Носкова, ради тот кон.

Таж(е), къда ест съда, а слѡга наш, Бабич(и) дїак, дал слѡси наше, Дѡмитрѣ дїак, един кон гнед, за една тисѣщ(и) аспри, ѡтпрѣд нам, за тот пол села ѡт Носкова. Я пак, слѡга наш, Дѡмитрѣ Чюдескїи дїак, възвратил емоу таа пол села.

Ино мы, видѣвшє нѣ доброн воли токмежю междѡ ними, а ми, такожде, и ѡт нас дали и потвѣрдилн есмы слѡси нашему, Иѡн Бабич(и) дїак, тот прѣд реч(е)наа пол села ѡт Носкова, что ѡ волост Гороцкон, како да ест емѣ и ѡт нас ѡтнинѣ, съ въсемѣ дохѡдом.

Ии да с(а) неумишает.

Пис(а) ѡ Сѡчави, лѣт(о) *зпѡ дек(еврїа) л̄.

† Г(о)с(по)д(и)нѣ реч(е).

† Строчич(и) вел лог(о)фет ѡч(ил) и искал, Stroicz 30² <m. p.>.

† Дѡмитрѣ <писал>.

³⁶ Vasile Lungu, *op. cit.*, p. 279-280.

³⁷ Mihail Popescu, *Veniturile raialei Hotinului în timpul stăpânirii turcești*, în *RA*, nr. 5, 1928-1929, p. 394-402.

³⁸ Vasile Lungu, *op. cit.*, p. 282.

³⁹ *Moldova în epoca feudalismului*, VII/1-2, *Recensămintele populației Moldovei din anii 1772-1773 și 1774*, editori P. G. Dmitriev, P. V. Sovietov, Chișinău, 1975, *passim*.

⁴⁰ Vezi Valeriu Mutruc, *În așteptarea reformelor. Viața agrară a Basarabiei în primele decenii ale stăpânirii imperiale ruse*, ediție de Flavius Solomon, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2019, p. 362 (Hrinăuți), p. 378 (Lipnic).

† Io Iancul voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată a venit înaintea noastră și înaintea boierilor noștri sluga noastră Dumitru Ciudenschi diac, fiul lui Ciudenschi vătaf, de bună voia lui, de nimeni silit și nici asuprit, și a mărturisit că ar fi dat tatăl lui, Ciudinschi, un cal slugii noastre, Ion Babici diac, și și-au răscumpărat un sat, anume Noscova, pentru care a fost silit, din zilele lui Alexandru voievod, și l-a pus zălog, jumătate din acel sat, din Noscova, pentru acel cal.

De asemenea, când este acum, și sluga noastră, Babici diac, a dat slugii noastre, Dumitru diac, un cal murg, pentru o mie de aspri, dinaintea noastră, pentru acea jumătate de sat din Noscova. Și iarăși, sluga noastră, Dumitru Ciudenschi diac, i-a întors acea jumătate de sat.

Deci noi, văzând a lor de bună voie tocmeală între ei, și noi, de asemenea, și de la noi i-am dat și i-am întărit slugii noastre, Ion Babici diac, acea înainte spusă jumătate de sat din Noscova, care este în ținutul Sorociei, ca să-i fie și de la noi ocină, cu tot venitul.

Și altul să nu se amestece.

Scris la Suceava, anul 7089 <1580> decembrie 30.

† Domnul a spus.

† Stroici mare logofăt a învățat și a iscălit, Stroici 30² <m. p.>.

† Dumitru <a scris>.

Arhiva Mănăstirii Sf. Pavel (Muntele Athos), nr. 27. Orig. slav, hârtie difolio (33,1 × 21,4 cm), rupt puțin la îndoituri, sigiliu domnesc mijlociu aplicat în ceară roșie, păstrat. Cu două trad. din prima jumătate a sec. XIX, nr. 763 și 802.

EDIȚII: Florin Marinescu, *op. cit.*, p. 53, nr. 6 (rez. grecesc după orig.); *DRH*, VII, vol. întocmit de Ioan Caproșu, București, 2012, p. 411, nr. 343 (text după copiile din prima jumătate a sec. XIX).

¹ Rupt.

² În text, cu litere latine și cifre arabe.

2. 1598 (7106) ianuarie 30, Suceava.

† Иѡ Еремїа Могїла воевода, Б(о)жїею м(и)л(о)стїю, г(о)сп(о)д(а)рѣ Земли Молдавскїи. Сѡж(е) прїиде прѣд нами и прѣд оусимы нашими молдавскїи болѣри, велики и малимы, наш вѣрнїи Лѡпѡл Бартик вел армаш, с(ы)нѣ Юрашко Бартик постелник, внук Петри вартик гетмана, по его доброю воли, никим непонужден а мни присилован, и продал свою правою штининѣ и дѣдининѣ шт его правог(о) ѡрика, ис привилїе за вислѡженїе, что имал(и) дѣд его, Петрѣ Бартик портарѣ Сѡчавскаг(о), шт старог(о) Петра воеводї, едно мѣсто шт пѣстинни, на Чѡхрѣ, ѡ волост Хотинскому, что с(а) тепер зовет село Хринѣшїи, по шбѣ стороны потока, и сѣ став и сѣ млини на Чюхрѣ. Та продал ѡикѣ своемѣ, нашему вѣрномѣ и почтенномѣ болѣринѣ, панѣ Тоадерѣ Мовилѡвич(и), за три стѣ и шестдесѣт ѡг(и) ж<о>¹атиѡ, и заплатил емѣ исплѣна штпрѣд нами, але того села наипрѣжде бил п<ос>¹тавил его взаклад и ѡ слѡга наш, Бѣсѣнѣл ѡрикар, за една сто и тридесѣт и три ѡг(и), и бил сови сѣтворил и исписоач(е) <к>¹впежнїи, ино тїи пинѣси, рлѣ ѡ<ги>¹, <е>¹ш(е) емѣ вратили, и дал и пан Тоаде<р>¹ Мовилѡвич(и) вѣ рѣки Бѣсѣнѣл штпрѣ<д>¹ нами.

Ино ми, видѣвшѣ ихъ добровоан<о>¹и токмежу и полнои заплачу, а ми, та<к>¹ождере, дали и потвърдили есми пану Тоадерѣ Мовилович(и) того виш(е) писаннаг(о) <с>¹ела, на имѣ Хрингѣщїи, по вѣѣ стороны потока, и съ став и съ млини на Чюхрѣ, како да ест ему и шт нас ѣрик и штнину, съ вѣсем доходоу.

И тиж(е), ѣрик еж(е) имал Петрѣ Вартик портарѣ Сѣчавскаг(о) за вислѣженїе шт старог(о) Петра воеводѣ, еше дал ег(о) въ рѣки пан Тоадеру, и тиж(е), исписоаче купежнїи еж(е) имал Бѣсѣнгу, такождере, дал ихъ въ рѣки ему, а аще с(а) маи вѣрѣштѣ нѣкихъ привилїе или исписоаче, в<ъ>¹ нѣкомъ вѣремени, да не имають сѣ варовати.

И ин да сѣ не ѣмишаєт прѣд сим листом нашим.

Пис(а) в Сѣч(авѣ), лѣт(о) *зрѣ ген(арїа) ѣ.

Їо Еремїа воевода <м. р.>.

† Думитру <писал>.

† Io Eremia Movilă voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată a venit înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri moldoveni, mari și mici, credinciosul nostru Lupul Vartic mare armaș, fiul lui Iurașco Vartic postelnic, nepotul lui Petru Vartic hatman, de bunăvoia lui, nesilit de nimeni și nici asuprit, și a vândut a sa dreaptă ocină și dedină, din privilegiul pentru slujbă, pe care l-a avut moșul lui, Petrea Vartic portar de Suceava, de la bătrânul Petru voievod, un loc din pustie, pe Ciuhur, în ținutul Hotinului, care acum se numește Hrinăuții, pe ambele părți ale râului, și cu iaz și cu mori pe Ciuhur. Aceasta au vândut unchiului său, credinciosului și cinstitului nostru boier, panului Toader Moviluvici², pentru trei sute și șaizeci ughi de aur, și i-a plătit deplin dinaintea noastră, însă acel sat mai înainte l-a fost pus zălog și la sluga noastră, Băseanul uricar, pentru o sută și treizeci și trei ughi, și ș-au fost făcut și ispisoace de cumpărătură, iar acei bani, 133 ughi, încă i s-au întors, și a dat și pan Toader Movilovici în mâinile lui Băseanul, dinaintea noastră.

Deci noi, văzând de bunăvoia lor tocmeală și deplină plată, iar noi, de asemenea, i-am dat și i-am întărit panului Toader Movilovici acel mai sus scris sat, anume Hrinăuții, pe amândouă părțile râului, și cu iaz și cu mori pe Ciuhur, ca să-i fie și de la noi uric și ocină, cu tot venitul.

Și de asemenea, uricul pe care l-a avut Petrea Vartic portar de Suceava de slujbă de la bătrânul Petru voievod, încă l-a dat în mâinile lui pan Toader, și de asemenea, ispisoacele de cumpărătură pe care le-a avut Băseanul, de asemenea, le-a dat în mâinile lui, și încă dacă se vor mai afla niște privilegii sau ispisoace, în vreo oarecare vreme, să nu aibă a se crede.

Și altul să nu se amestece, înaintea acestei cărți a noastre.

Scris la Suceava, în anul 7106 <1598> ianuarie 30.

Io Eremia voievod <м. р.>.

† Dumitru <a scris>.

Arhiva Mănăstirii Sf. Pavel (Muntele Athos), nr. 849. Orig. slav, hârtie (32,3 × 23,4 cm), cerneală neagră, rupt puțin la îndoituri și pătat, sigiliu domnesc mic, aplicat în ceară roșie, păstrat. Cu o trad. din 13 februarie 1809, Burdujeni, de Ioan Carasievici ieromonah și duhovnic de la Mitropolia Sucevei (nr. 845), o trad. din 5 septembrie 1818, de Ioan Stamati pitar (nr. 62), și alte două copii de pe trad. (nr. 846 și 744).

EDIȚII: Florin Marinescu, *op. cit.*, p. 55, nr. 10 (rez. grecesc după orig.); *DRH*, IX, vol. îngrijit de Petronel Zahariuc, Marius Chelcu, Silviu Văcaru, Cătălina Chelcu, Sorin Grigoruță, București, Editura Academiei Române, 2014, p. 457-458, nr. 285 (rez. după Florin Marinescu).

¹ Rupt.

² Așa în textul slav.

3. 1604 (7112) martie 22.

† Се азъ, равъ) Вл(а)д(и)кы моего І(исус)у Х(рист)а, пан Тоадеру, с(ы)нъ Мовила логофет, пр(и)сїи врат Іу Еремїа Могила воеводы, Б(о)жею м(и)л(о)стію, г(о)сп(о)д(а)ру Землі Молдавской, даем знаніе сим листом нашим кто на н(ъ) възрит или чтучи его слышит, аж(е) прїиде прѣд нами пан Енчюл ут Къндеци, с(ы)нъ Моцок дворника, внук Болдорови ут Хѣрцѣ, ут доброй воли, никим же непонужден а ни присилован, и даст нѣкаа часть, иж(е) вврѣщет са, част(ь) вню¹ своему Болдорови ут село Помърла, що ест v волости Дорохонской, даст и поклонѣет с(вѣ)тому нашему новос<ъз>²данному монастырю, рекомаа Пандократор, идеж(е) ест храм С(вѣ)т(а)го и Прѣславнаго Възнес(е)ніа Г(о)сп(о)да Б(о)га нашего, І(исус)у Х(рист)а, за свож д(в)шж и за д(в)шж оунокю¹ своему Болдорови, іако да бѣдет им памат негыблемж въ вѣк<ы>² <и>³ дааніе и помилованіе, непоршшено николиже, на вѣкы.

И мы, видѣхом ему доброе дааніе, въспрїимихом егово дааніе радостно, купно съ нашим м(о)лебникомъ ут с(вѣ)тѣи нашеи м(о)лби. Къ сим, мы ж(е) съмотрихом како да имае си выш(е) писаних ктитори великаа памат и избранижа част(ь) въ с(вѣ)т(о)и нашеи цр(ъ)кви, въ вѣкы. И продахом та част(ь) ут село Помърла¹, выш(е) писана, продахом Григови Стару ут Мъгурж, за рп¹ талер(и) личних, и шковали есмы една книг(а), рекомаа Тетроев(ан)г(е)ль, и позлатихом его дорвро съ тих рп⁵ талер(и) личних, іако да бѣдет им, выш(е) писаним ктитором, памат ут год до год въ с(вѣ)т(о)и нашеи м(о)лби, непоршшена николиж(е), на вѣкы.

И при сем истинна токмеж(е) и дааніе выш(е) писаным ктитором, пану Енчюл, с(ы)нъ Моцок дворника, къ истинное наше мартурїе, бив: пан Манюл прѣкълаб Городскїи, и пан Твлоч(и)ко и многых иных волѣри, и наш ігчмен Івасаф, іако да бѣдет утним непоршшено Григови та част(ь) выш(е) писанна ут Помърла¹, право купежно на своих правїих питомїи пинѣси, и дадох ему и запис що даст выш(е) писаних ктитори.

А кто покусит расипати или развращати истина токмеж(е) и дааніе выш(е) писаним ктитором, еж(е) мы прїимихом въ с(вѣ)тѣи наше м(о)лби, таковои да ест непрощен ут С(вѣ)т(а)го Храма, и ут Пр(ѣ)ч(и)стаа Б(о)гом(а)т(е)рь, и ут Въсѣх Н(е)б(о)сныхъ Сили и ут тїи <Отец>² иж(е) въ Nikeи, и vчастїе ег(о) бѣдет съ Іоудю, амин.

И на великое крѣпост и мартурїе, приложихом наше печат къ истинном нашему запису.

Пис(а) в(ъ) лѣт(о) \times зрѣи, м(ѣ)с(ѣ)ць м(а)рт(ї)а кѣ.

† Adică eu, robul Stăpânului meu Iisus Hristos, pan Toader, fiul lui Movilă logofăt, frate după tată cu Io Eremia Movilă voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei, dăm știre cu această carte a noastră tuturor celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se că a venit înaintea noastră pan Onciul din Căndești, fiul lui Moțoc vornic, nepotul lui Boldor din Hérțea, de bunăvoia lui, nesilit de nimeni și nici asuprit, și a dat o parte, care se va afla, partea unchiului¹ său a lui Boldor din satul Pomârla, ce este în ținutul Dorohoiului, dată și închinată sfintei noastre nou-zidite mănăstiri, numită Pantocrator, unde este hramul Sfintei și preaslăvitei Înălțări a Domnului Dumnezeului nostru, Iisus Hristos, pentru sufletul său și pentru sufletul unchiului¹ său a lui Boldor, ca să le fie lor pomenire nemișcată în veci <și>³ danie și miluire, neclintit niciodată, în veci.

Și noi, dacă am văzut a lui de bună danie, am primit a lui danie cu bucurie, împreună cu rugătorii noștri de la sfânta noastră rugă. La aceasta, noi am făcut ca să aibă acești mai sus scriși ctitori mare pomenire și aleasă parte în sfânta biserica noastră, în veci. Și am dat această parte din satul Pomârla, mai sus scrisă, am vândut-o lui Griga Bătrânul din Măgură, pentru [1]80³ de taleri numărați, și le-am legat o carte, numită *Tetraevanghel*, și l-am aurit bine cu acei [1]80³ de taleri numărați, ca să le fie lor, mai sus scrișilor ctitori, pomenire din an în an în sfânta noastră rugă, neclintit niciodată, pe veci.

Și la această adevărată tocmeală și danie a mai sus scrișilor ctitori, a panului Onciul, fiul lui Moțoc vornic, la această adevărată a noastră mărturie, au fost: pan Manoil pârcălab de Soroca, și pan Tulocico și mulți alți boieri, și egumenul nostru, Ioasaf, ca să-i fie ocină neclintită lui Griga acea parte mai sus scrisă din Pomârla, dreaptă cumpărătură pe ai săi drepti și proprii bani, și i-am dat și zăpisi ce-l dăduseră mai sus scrișii ctitori.

Și cine ar îndrăzni să risipească sau să distrugă adevărata tocmeală și danie a mai sus scrișilor ctitori, pe care noi am primit-o în sfânta noastră rugă, Acela să fie neiertat de Sfântul Hram, și de Preacurata Născătoare de Dumnezeu și de 318 Părinți care au fost la Nicheia, și partea lui să fie cu Iuda, amin.

Și pentru mai mare putere și mărturie, am pus pecetea noastră la adevărutul nostru zăpis.

Scris în anul 7112 <1604>, luna martie 22.

<Pe f. 2 v., o însemnare de la începutul sec. XVII>: **УТ Померла село, част(ь) нѣкаа** („din satul Pomârla, o parte”), <o însemnare de la sfârșitul sec. XVIII>: **част(ь) Болдорова УТ села Померлон, поклонена св(а)т(о)му м(о)настирѣ Пантократорѣ Бѣрдюжанскомѣ, в(ь) оправлено ѿ(ан)г(е)ліе злотом до Бѣрдюжанѣ; нашѣ Методіи в томѣ знаею Бановскіа** („partea lui Boldor din satul Pomârla, închinată sfintei mănăstiri Pantocrator a Burdujenilor, pentru refacerea *Evangheliei* aurite de la Burdujeni; al nostru Methodie, întru aceea numit Banovschi”) <și o însemnare de la începutul sec. XIX>: **на Бѣрдюжани из Померлон** („pentru Burdujeni, din Pomârla”).

Arhivele Naționale Suceava, Documente, I/26 (fost în Arhiva Mănăstirii Putna). Orig. slav, hârtie difolio, cerneală cafenie, invocația simbolică și inițiala miniate cu aceeași cerneală, rupt puțin la îndoituri, restaurant, sigiliul inelar, al lui Toader Movilă, timbrat în ceară verde, căzut. Cu o traducere în limba română, cu unele greșeli, din anii '70-'80 ai sec. XX (după ductul scrisului).

EDIȚII: *Din tezaurul documentar sucevean. Catalog de documente (1393-1849)*, p. 85, nr. 141 (rez. după orig.); Dimitrie Dan, *Mănăstirea și comuna Putna*, București, 1905, p. 89,

nr. 19 (mențiune, cu greșeli); Ștefan S. Gorovei, *Donatori, răzvrățiți și pribegi*, p. 27-28 (comentariu și extrase slave, cu traducere, după orig.).

¹ Așa în text.

² Rupt.

³ Omis.

⁴ Cifra sutelor, inclusive titla de deasupra ei, a fost adăugată de altă mână, în aceeași vreme, cu cerneală neagră.

⁵ De această data, cifra sutelor a fost adăugată de aceeași mână, cu cerneală neagră, sub titla care acoperă cifra zecilor.

4. 1605 (7114) noiembrie 23.

Suret di pe ispisocul mării sale Iremii Movila voevod.

Din mila lui Dumnezeu, noi, Irimiia Movila voevod, domnul Țării Moldovii, facem știre cu această scrisoare a noastră tuturor celor ce vor căuta sau cine vor auzi, că acest al nostru adivărat și credincios și cinstit, dumnealui Toader Movila, și fratele domnii mele, viind înaintea noastră și-nainte tuturor boerilor ai Moldovii, mari și mici, și bine au voit dintru a sa bună voire de-au făcut tocmală și schimbu cu domnie noastră și-au dat domnie(i) noastre schimbul a lui dreaptă moșăe de la moșul său și cu privileghe ce ave moșul lui <de la>¹ Ștefan voevod cel Bătrân, giuătate sat din Hrușavăț, ce iaste bună moșăe strămoșască, și ceialaltă parte di sat din Hrușovăț și din Tuletin, a patra parte, carele este bună răscumpărătură de la Gherman, după ispisoacele cele domnești de cumpărătură, iar domnie noastră am dat iarăși, schimbu pentru schimbu, giuătate sat de Durnești, parte din gios, la ținutul Sucevii, și cu locuri de mori în apa Socevii și-n sat, carele ace giuătate de sat de Durnești am cumpărat domnie me de la feciorii lui Albotă, de la Petre și di la Ionașco, și de la sororile lor, Teta, Sofronie și Măricuța, drept șasă sute de taleri de argint, și cu privileghe ce ave ei di la ...¹ voevod. Și domnie noastră pentru aceasta am dat și am miluit cu acea giuătate de sat din Hrușovăț și din Tuletin, ce este în ținutul Hotinului, am dat la rugăto(a)re noastră, sfânta mănăstire Sucevița, undi este hramul Sfânta, Slăvita Înviere Domnului Dumnezăului și Mântuitoriului nostru Iisus Hristos, întru slava și lauda Domnului Dumnezău.

Și după aceasta, sculându-să credincios și cinstitul boeriul nostru, dumnealui Toader Movila, fratele domnii mele, și iarăși au făcut tocmală și schimbu cu rugătorii noștri, călugării de la Sucevița, ce zădită de noi, și-au dat schimbu sfintii mănăstiri dreaptă moșia lui, ce-o ave de la moșul său, și cu privilegii ce ave de la strămoșul său, Giurgea, de la bătrânul Ștefan voevod, un sat, anume Nahoreni, pe apa Nistrului, și cu mori pe părăul Șurișa, în ținutul Hotinului, iar rugători(i) noștri i-au dat lui, schimbu pentru schimbu, satul Noscova, la ținutul Sorocii, cu ispiso(a)ce, și cu dani și cu întărituri ce avea de la Iancul voevod și de la domnie noastră, căci acel sat, Noscova, au fost dreaptă danie sfintei mănăstiri de la sluga noastră Avram Babici diiac, feciorul Magdalini, carele i s-au venit acel sat, despre² apus parte, afară de frații³ lui și de surorile lui, iar rugătorii noștri să le aibă a le scrie pre moșăi și părinții lui la sfântul pomelnicul cel mare și cel mic și să facă pomenire din an în an.

Și într-acea dată, Grigorie stolnicul au tras înaintea noastră pre sluga noastră Avram Babici, zăcând că giuătate dintr-acel sat, anume Noscova, au fost zălojată zălog la un cumnat al lui, Dumitru Ciudințchii, pentru un cal domnesc și pentru o mie de aspri. Iar Avram Babici au arătat ispisoc de la Iancul voevod, cum că i-au întorsu

acel cal, și s-au îndreptat și au pus firie 12 zlatii⁴, iar pe Grigore stolnic l-au rămas de tot pentru acel cal, și să nu aibă mai mult a să giudeca, în veci. Pentru aceasta, au schimbat și acele de mai sus arătate sate, anume Nahoreni și Hrușovăț, fiindcă sânt aproape de alte sate a mănăstirii Suceviț(a).

Și noi, văzând a lor ce de bunăvoe tocmală și schimbu, aș(ă)șdere și de la domnie noastră am dat și am întărit sfintei mănăstiri Suceviții, rugătoare noastre, acele de mai sus arătate sate, anume Nahoreni, și giumătate de sat din Hrușuveț, ș-a patra parte din ce<alaltă>¹ parte de Hrușoveț și din Tuletin, ca să fie și de la noi sfintii mănăstiri uric, cu tot venitul, nemișcat niceodată, în veci.

Iar hotarul acelor de mai sus arătate sate să fie din toate părțile după hotarul vechiu pe unde din vechiu au ținut.

Și pentru aceasta este credința domnii mele, Iremiia Movila voevod, și preiubiților și de Dumnezeu dăruților fiilor domnii mele, noi, Costandin și Alecsandru beizadele⁵, și Bogdan voevod, și credința boerilor noștri: Urechii vornic de Țara de Gios, și Cărste vornic de Țara de Sus, și a dumnealor boerilor Gh(e)orghie pârăcâlab de Hotin, și Gheorghie <și>¹ Ionașcu pârăcâlab de ținutul Neamțului, și credința boerului nostru Rodna⁶ și a boerilor noștri pârăcâlabi Navogradschii, și credința boerului nostru Oriș hatman i⁷ pârăcâlab de Soceavă, și credința boerului nostru Barbovschi postelnic, și a spătariului Veveriță, și a lui Sămeon Stroici vel visternic și credința boerilor noștri ai Moldovii, mari și mici.

Iar după viața noastră, cine va fi domnu din copiii noștri sau dintr-altu neam, pre carii îl va dăruii Dumnezeu să fie domnu în pământul nostru al Moldovii, acela să nu smintească această a noastră danie și milă de la sfânta mănăstire Sucevița, ce mai vârtos să o întărească, iar cine să va ispiti să o strice sau să o smintească, această de mai sus scrisă a noastră tocmală, acela să nu fie ertat de Domnul Dumnezeu și de a Sa Precurată Maică și de toți Sfinții, și să aibă a da răspuns înaintea strașnicului giudeț a lui Hristos, amin.

Iar pentru mai mare credința și întărirea la toate aceste mai sus scrisă, am poroncit credinciosului și cinstitului nostru boeriu, Stroici vel logofet, să scrie și a noastră pecete să o legi la această adivărată <carte a noastră>¹.

În velet 7114 <1605> noemvrie 23.

Și s-au scris de mine, smeritul ieromonah Dosoftei, proin egumen, în velet 1773 octombrie 20.

Arhiva Mănăstirii Sf. Pavel (Muntele Athos), nr. 610. Traducere din 20 octombrie 1773. Cu trei copii după trad. (759, 848 și 895).

EDIȚII: Florin Marinescu, *op. cit.*, p. 57, nr. 13 (rez. grecesc după orig.); Ilie Minea, *Despre mănăstirea Todireni*, în *CI*, anul IV, 1928, p. 310-311 (rez. într-o carte de judecată a Divanului Moldovei din 7 mai 1810).

¹ Omis.

² În text, greșit: „dreaptă”.

³ „de frații”, scris peste alte cuvinte.

⁴ „zloți”.

⁵ Așa în trad.

⁶ Scris: „Rodca”.

⁷ „și”.

5. 1617 (7125) ianuarie 12, Iași.

† Иѡ Радѡл воевода, Б(о)жїю м(и)л(о)стїю, г(о)сп(о)д(а)рь Земли Молдавскон. Єж(е) прїиде прѣд нами и прѣд нашими болѣри слѡга наш, Єремїа Бѣсѣнвл вив дворник, и жаловал сѣ на Тоадер Могила, рекошѣ аж(е), когда вист при д(ь)ни Арона воеводї, а ѡн сев(е) купил єднѣ село, на имѣ Хринеѡциї, на Чѡхрѣ, и сѣ став и сѣ млини ѡ Чѡхрѣ, что ѡ волост Йскон, ѡт Бартичел армаш, радї пет сот талер(и), а къда бѣше при д(ь)ни Єремїи воевода, възѣл ємѡ Тоадер Могила тоє село и пометал ємѡ тѣкмо двѣ ста талер(и), а сѣ три ста тал(ери) ємѡ зостал, и дал ѡн тоє село с(в)лѣтѣи монастири своєг(о) Пантократори, что єст подли трѣг Сучавскон, гдеж(е) єст храм Възнес(е)нїє Г(о)сп(о)да Б(о)га и Сп(а)са нашег(о) І(исус)ѡ Х(рист)а.

Ино съда, Бѣсѣнвл ѡн сев(е) възпросил тих п(и)нѣси, т талер(и), ѡт калугери что ємѡ вил зостал ктитор их, Тоадер Могила, ѡт на село, а ѡни неимашѣ ѡт где ємѡ даватї нѣ възпросили на Бѣсѣнвл да ѡставит тих п(и)нѣси и да єг(о) напишет въ с(в)лѣтїю <велик>¹кїи помѣник въ монастир(ѣ) и да сѣтворит ємѡ памѣт великаа.

И ѡн, прѣд нами и ѡтпрѣд вес Сѣвѣт наш, ѡставил тих п(и)нѣси монастири, т талер(и), ин написал сѣ до великїи помѣник, и памѣт да сѣтворит ємѡ на каждїи год, въ д(ь)нѣ Бл(а)говѣшенїє Б(о)городицѣж, дондеже) станет с(в)лѣта монастир(ѣ).

Тѣм ради, <д>¹а єст и ѡт нас тоє виш(е) писанное село, Хринеѡциї, с(в)лѣтѣи монастир(ѣ) и сѣ стави и сѣ млини ѡ Чѡхрѣ потвържденїє, сѣ въсем дохѡдом.

И ин да сѣ неѡмишает.

Пис(а) ѡ Ис, в(ѣ) лѣт(о) *зркѣ ген(арїа) ѡї.

† Гѣнѣ вел логофет ѡч(ил).

Гѣнѣ логофет искаѡ <т. р.>.

† Небожатѡ <писал>.

† Io Radul voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată a venit înaintea noastră și înaintea boierilor noștri sluga noastră Eremia Băseanul fost vornic, și s-a jeluț asupra lui Toader Movilă, spunând că, atunci când a fost în zilele lui Aron voievod, el și-a cumpărat un sat, anume Hrineuții, pe Ciuhur, și cu iaz și cu mori la Ciuhur, ce este în ținutul Iașilor, de la Varticel armaș, pentru cinci sute de taleri, iar când a fost în zilele lui Eremia voievod i-a luat Toader Movilă acel sat și i-a aruncat numai două sute de taleri, iar cu trei sute de taleri i-au rămas, și a dat el acel sat sfintei sale mănăstiri a Pantocratorului, care este sub² târgul Sucevei, unde este hramul Înălțare Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Deci acum, Băseanul și-au cerut acei bani, 300 de taleri, de la călugări, cu care i-au fost rămas ctitorul lor, Toader Movilă, pentru acel sat, iar ei n-au avut de unde să-i dea, ci l-au rugat pe Băseanul să le ierte acei bani și să-l scrie în sfântul mare pomelnic al mănăstirii și să-i facă mare pomenire.

Iar el, înaintea noastră și dinaintea a tot Sfatul nostru, a lăsat acei bani mănăstirii, 300 de taleri, și s-a scris în marele pomelnic, și să-i facă pomenire în fiecare an, în ziua Bunei Vestiri a Născătoarei de Dumnezeu, până când va sta sfânta mănăstire.

Pentru aceea, să fie întăritură sfintei mănăstiri și de la noi acel mai sus scris sat, Hrineuții, și cu iaz și cu mori în Ciuhur, cu tot venitul.

Și altul să nu se amestece.

Scris la Iași, în anul 7125 <1617> ianuarie 12.

† Gheanghea mare logofăt a învățat.

Gheanghea logofăt a iscălit <m. p.>.

† Nebojatcu <a scris>.

<Pe v., o mențiune contemporană>: † Ispisoc pre Hrinea de pre apa Ciuhurului, ot ținut Iașilor, <tradus în greacă, urmat de o altă mențiune grecească din sec. XVIII>.

Arhiva Mănăstirii Sf. Pavel (Muntele Athos), nr. 32. Orig. slav, hârtie difolio (34 × 21,3 cm), cerneală neagră, rupt puțin la îndoituri și pătat, sigiliu domnesc mijlociu, aplicat în ceară roșie, deteriorat. Cu o trad. din 15 februarie 1809, Burdujeni, de Ioan Carasievici ieromonah, protopop și duhovnic de la Mitropolia Sucevei (nr. 844), și cu o copie de pe trad. (nr. 755).

EDIȚII: Florin Marinescu, *op. cit.*, p. 60-61, nr. 20 (rez. grecesc după orig.).

¹ Rupt.

² Traducerea nu este întru totul exactă, pentru că mănăstirea Todireni nu se află chiar „sub” târgul Sucevei, ci peste râul Suceava, pe coasta dealului Burdujeni.

6. 1618 (7126) iulie 20, Iași.

† Иѡ Радѡл воевода, Б(о)жїи м(и)л(о)стїю, г(о)сп(о)д(а)рь Земли Мѡлдавскои. Сѡж(е) имали д(ь)нѡ прѣд нами и прѣд нашими волѣри м(о)л(е)вници наш, мнїхи ѡт с(в)л(а)таа монастыр Сѡчевиц(и), идеже ест храм Вѣскрѣсенїе Х(ри)сто(в)о, съ кнѣгинѣ Саломїа, сестра Аврам Бабич(и) дїак, ради село Носкова, что ѡ волост Сорозкои. И кѡда было им д(ь)нѡ, м(о)л(е)вници наш калугери, ѡни пришли на д(ь)нѡ и извадиа исписаче за даанїе ѡт Инкѡла и ѡт Фриамїа воеводї, тако дал тот село брат ен, Аврам Бабич(и) дїак, за своею д(ь)шѡ и написал сѣ въ с(в)л(а)тїи великїи помѣник и сътвори сѣ елѡ памет ѡт год до год въ д(ь)нѡ С(в)л(а)т(о)го Анастїе Афонскаг(о), и ѡправи сѣ и поставили ферею, ѡ злат(и), въ наш Вистѣрю, а кнѣгинѣ Саломїа, ѡна зостала за д(ь)нѡ и ѡт вес нашег(о) закона.

И ѡт съда напрѣд, болши да неимает тегатї кнѣгинѣ Саломїа на м(о)л(е)вници наш виш(е) писаних ради сїа тѣж(е) а ни добиватї их николиж(е), на вѣки вѣчнїи.

Тѣм ради, г(о)сп(о)дств(а) ми и ѡт нас дали и потвърдили есми молвником нашеѡ виш(е) писанїи.

Тѣм ради, како да ест и ѡт нас даанїе и потвържденїе с(в)л(а)тїи монастыр Сѡчевиц(и) тот село Носкова, съ вѣсѣѡ дохѡдом.

И ин да сѣ неѡмишает.

† Сам г(о)с(п)о(д)и нѡ велѣл.

Пис(а) ѡ Ис, в(ь) лѣт(о) *зрѣс юл(їа) к.

† Гѣнгѣ вел логофет ѡч(ил) и исках <m. p.>.

† Мармѡри <писал>.

† Io Radul voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată au avut zi înaintea noastră și înaintea boierilor noștri rugătorii noștri, monahii de la sfânta mănăstire Sucevița, unde este hramul Învierea lui Hristos, cu cneaghina Salomia, sora

lui Avram Babici diac, pentru satul Noscova, care este în ținutul Sorociei. Și când a fost ziua, rugătorii noștri călugării, ei au venit la zi și au scos ispisoaice de danie de la Iancul și de la Erimia voievozi, că au dat acel sat fratelui ei, Avram Babici diac, pentru sufletul său și s-a scris în sfântul marele pomelnic și să-i facă pomenire din an în an în ziua Sfântului Athanasie al Athonului, și s-au îndreptat și au pus ferăe, 12 zloți, în Vistieria noastră, iar cneaghina Salomia, ea a rămas de zi și de toată legea noastră.

Și de acum înainte, mai multă să nu aibă a pârî Salomia asupra rugătorilor noștri mai sus scriși această pâră și nici să le dobândească niciodată, în vecii vecilor.

Pentru aceea, ca să fie și de la noi danie și întăritură sfintei mănăstiri acel sat Noscova, cu tot venitul.

Și altul să nu se amestece.

Scris la Iași, în anul 7126 <1618> iulie 20.

† Gheanghea mare logofăt a învățat și a iscălit <m. p.>.

† Marmure <a scris>.

Arhiva Mănăstirii Sf. Pavel (Muntele Athos), nr. 28. Orig. slav, hârtie (32,1 × 21,8 cm), cerneală cafenie, rupt puțin la îndoituri și pătat, sigiliu domnesc mic, aplicat în ceară roșie, căzut. Cu două trad., una de Ioan Carasievici nacealnic (nr. 754) și alta din 14 martie 1814 (nr. 761), și o copie după trad. (nr. 844).

EDIȚII: Florin Marinescu, *op. cit.*, p. 62, nr. 23 (rez. grecesc după orig.).

7. 1810 august 23.

După cerire precuvioșii sale arhimandritului Athanasie, egumenul sfintei mănăstiri Theodorenii, din târgul Burdujenii, de la ținutul Sucevii, ce are la ținutul Hotinului moșie Lipnicul, și după cerire moșinașilor ce au moșie Paustova, într-un hotar cu Lipnicul, ca să li să hotărască numitele moșii, împresurate aflându-se de cătră moșiile megieșite, prin carte precinstitului Divan, orânduți fiind noi spre hotărâre acestor moșii și cu hotărâtă poroncă, fiindcă mănăstire are hotarnică vechi asupra moșii Lipnicul, dacă moșiile megieșite nu vor ave hotarnice mai vechi și vrednice de credință, apoi noi să urmăm hotarnica ce are mănăstire, a întregi trupul moșii Lipnicul despre toate părțile, iar pentru moșie Paustova, fiindcă hotarnică vechi nu să vedi, să cercetăm din scrisorile moșiilor megieșite și din alte dovezi vrednice ce să vor arăta la cercetare, și pe unde să vor adeveri celi drepte hotară din vechi să se hotărască, cum pre largu să cuprîde a aceiași carte de poroncă.

După care, mergând noi la stare numitelor moșii și aducând oameni bătrâni și pe vechilii megieșitelor moșii, față fiind atât vechilul mănăstirii, cât și vechil din parte moșinașilor de Paustova, am cercetat stare numitelor moșii, și după hotarnica din anii 7250 <1741> noemvrie 18, a moșii Lipnicului, de la Ilie Șeptilici vânzătorul moșii Ciornoleuca, din ținutul Sorocăi, la răposatul boeriu Sandul Sturza biv vel logofăt, ce-au arătat vechilul mănăstirii, s-au aflat moșie Lipnicul foarte împresurată despre moșiile Climăuții și Ciornoleuca (care împresurare s-au găsit, despărțită, de către moșie câtă au mai rămas astăzi, de să stăpânește supt numi de Lipnic, cu șapte movili mici, după eșire turcilor din stăpânire raelii Hotinului), fiindcă hotarnica mănăstirii despre aceli doai numite moșii: „începe hotarul dintr-o cruce de piatră, hotar în Cobolta, colțu în capătul Lipnicului din gios despre Climăuți, pe care cruce, arată numitul Șeptilici, că iaste scris așa: «Aice s-au ucis un fecior de văcariu, între hotarul Lipnicului și al

Gârbovii, pentru cât au călcat țarina lipnicenilor, cu velet 7230 <1721 septembrie 1 – 1732 august 31>” (care cruce nu s-au aflat, ci numai locul unde au fost, dând samă lăcuitorii din sat Lipnicul că s-ar fi scos cruce de către Axinte armanu, orândatoriul moșii Climăuții, și ar fi aruncat-o într-un bulhac, la care bulhac, mergând iarăși, nu s-au găsit cruce, fără numai s-au găsit urme de car proaspete, și locul unde au stătut cruce în bulhac, iar armanul cu totul s-au apărut, zăcând că nici o știință nu are), „și de la ace cruce drept la dial la dumbravă, și pin dumbravă capul moșii Lipnicul dăspre Climăuți până la o piază în margine dumbrăvii în dreptul unii fântâni, ci să chiamo Zorlicina, și de acolo până la fântână și pe părau fântânii în gios la altă piază în margine păraului, și tot părau fântânii până în Soloneț, și de acolo purcedi hotarul Lipnicului Solonețul în sus, și tot în sus Solonețul, alături cu Ciornoleuca treci prin Gura Ruginosului, și tot Solonețul în sus și pin coda vii Lupului, alături cu Dângeni, margine Lipnicului din gios, treci piste un drum, și tot alături cu Dângeni pi la o piază în dumbravă, și tot dumbrava asupra Ciuhurului, treci o vâlce, și la un piscu iaste iar piază vechi hotar, și de acolo drept în Ciuhur”¹, cum pre largu să cuprindă la aceiași mărturie hotarnică, iscălită de Șeptilici și adeverită de alți marturi, care sâmnii hotară, cuprinsă la ace hotarnică, toate s-au găsit de față, afară numai de pietri ce acum nu să găsească, fiind scoasă și mutate din locurile lor.

După aceea, s-au zis și vechililor moșii megieșite ca să ne arate scrisori și hotarnice vechi, de au, și cât pentru moșiile din ținutul Hotinului hotarnice nu să vad, nici scrisori cuprinzătoare în sâmne, iar vechilii moșii Climăuți și Ciornoleuca au răspuns că scrisorile și hotarnicele să află la Eși și vor scrie la stăpânii moșii ca să le triimită în cercetare la fața locului. Și așa, după așteptare de trei săptămâni și mai bine, vechilul moșii Ciornoleuca abie ni-au arătat un răvaș de la dumnealui vist(iernicul) Aleco Balș, scriindu-i că scrisorile acum nu poate să le triimită, dar la toamna viitoare va veni însuși dumnealui și atunci să vor hotărî moșiile, iar până atunci pe hotarnici să nu-i îngăduiască a hotărî și a faci măsuri moșiiilor.

Deci noi, după poronca precinstitului Divan, am pus ingineri de-au rădicat planul moșiiilor în măsuri, și urmând hotarnicii vechi a mănăstirii s-au făcut și sâmne în pământ pe liniile măsurilor, iar pietri nu s-au pus.

Așijdere și la moșie Paustova s-au urmat pre unde s-au dovedit stăpânire din vechi, după mărturisire lăcuitorilor de prin satele megieșite, găsindu-se și înpresurată, cum la hartă de stare locului să închipuești. Și fiindcă scrisorile moșii Ciornoleuca și Climăuții să află la Eși, am iscălit planul, dând și această mărturie numitului egumenu și moșinașilor, cu care viind în cercetare precinstitului Divanu, de acolo să se de ce desăvârșită hotărâre. Dar pentru venitul de pe locul de pricină între Lipnic și între numitele moșii, cu învoire despre amândoaî părțile, au rămas să se strângă giământate de vechilii numitelor moșii și giământate de orândatoriul moșii Lipnicul, și nici unii, nici alții, să nu rădice nimică din venit de pe locu până să va da de la precinstitul Divanu ce desăvârșită hotărâre.

1810 avgust 23.

...² stolnic <m. p.>; Costandin Leondari sluger <m. p.>.

Arhiva Mănăstirii Sf. Pavel (Muntele Athos), nr. 881. Orig.

EDIȚII: Florin Marinescu, *op. cit.*, p. 309, nr. 590 (rez. grecesc după orig.).

¹ Parantezele și ghilimelele aparțin scriitorului actului.

² Neclar.

CONTRIBUTIONS TO THE HISTORY OF THE VILLAGES IN THE DISTRICTS OF HOTIN
AND DOROHOI THAT BELONGED TO THE TODIRENI MONASTERY
(A METOCHION OF ST PAUL'S MONASTERY ON MOUNT ATHOS)
(Summary)

Keywords: monastery, biography, donation, political life.

The author provides well-documented details, thus completing the history of the Todireni Monastery near Suceava. Hence, the study corrects much fake news circulating on social media. The information provided by the author (following a strenuous effort of consulting medieval manuscripts) does more than complete the history of a religious building. It goes much further because it reconstructs the biography of the founder, Toader Movilă, and the political context in which he struggled to obtain certain positions in the political hierarchy of the time.